

Borç ve faizde geri ödeme çanları

MALUM gündem faiz; hükümet üyelerinden “faizleri kalıcı olarak düşürme operasyonuna başlayacağız” gibi açıklamalar geliyor. Ama bunun nasıl olacağı sır. Siyasetçisinden oda başkanına herkes faiz düşsün istiyor; ama kimse bunun için kamunun tasarrufunu artırma, enflasyonu düşürme, hukuku tesis edip ülkeye uzun vadeli kaynak girişi sağlanması gereğinden bahsetmiyor. Bankalar kamunun kredi garantisini şemsiyesi altında, altı ayda yüzde 15'e yakın kredi genişlemesi yapıp, aynı miktarda TL mevduat sağlayamadıklarından; mevduat faizi de kredi faizi de yükseliyor. Açık dışardan yapılan kısa vadeli döviz-TL swapları ile kapatılıyor. Bu da, dışardaki bankaların kredi memurlarının ülke riski 'makasına' bağlı. İşte bu yüzden; faiz konusundaki yapılan çıkışlar giderek ilginç hale geldi. Son 10 yılda Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 40'ı kadar kredi büyümesi yapan Türkiye özel kesimi için geri ödeme çanları çalıyor.

Türkiye, bu kadar rekor yüksek bir kredi artışında, gelişen ülkeler içinde Çin'den sonra ikinci sırada geliyor. Hep söylenen risk kapımızda; yüksek bir borç geri ödeme servisi ile görece düşük hasılat (**ekonomik büyüme**) özel kesime yokuş etkisi yaratıyor. İlk şikayet hemen faiz oranı. Ama genel faiz seviyesinden şikayet eden iş kesiminin temsilcileri ise enflasyonun seviyesinden hiç konuşmuyorlar.

ISO-500 açıkladığında, Başkan **Erdal Bahçivan** şöyle diyor: “**Borçluluk oranları, 65-35 bandında olan dünya ortalamasına yakın olmakla birlikte bu göstergenin verdiği bir önemli mesaj da şudur: Sanayi kuruluşlarının büyük zahmetlerle ve adeta damla damla topladıkları karlarının önemli bir bölümünün finansman giderlerine gitmesinden dolayı iç kaynaklarını büyümede kullanamamaktadırlar.**” Bu şekilde ifade edildiğinde çoğumuzun aklına faiz geliyor değil mi?

ISO-500 şirketlerinin; 2016'da faiz, amortisman ve vergi öncesi karları toplam 76.1 milyar iken dönem kanı 37.7 milyar TL olmuş. **Başkan**

ugurses@hurriyet.com.tr

Bahçivan 'ın işaret ettiği yer bu. Böyle sunulunca kötü görünüyor değil mi?

Oysa bu verileri toplayan bir araştırmacıdan elde ettiğim ayrıntılı ISO 500 verilerine göre; ISO 500 şirketlerinin toplam faiz giderlerinin toplam borçlarına oranı 2016'da yüzde 2.9 olmuş. Ya da toplam faiz giderlerinin toplam net satışlara oranına bakılırsa 2016'da yüzde 2.2 olmuş. Bir taraftan “kazancımızın yarısı finansmana gidiyor” denilirken, ödenen faizlerin toplam borçlara oranının yüzde 3'ü geçmiyor olması çelişki değil mi? Ya o borçlarla varlıklar büyütülmüşse?

İçinde enflasyon kelimesi bile geçmeyen konuşmalar yapan özel kesim temsilcileri faizden şikayet etmeyi, hatta bunu da orantsız biçimde dillendirmekten vazgeçmedikleri ve sorunların özüne işaret etmedikleri sürece yol alınmaz.

Ülkenin ekonomik kırılganlıkları, kronik sorunlarından, temel nedenlerden bahsetmeyen kimi odalar, sonuçlardan şikayet ediyorlar. Siyasetçilere “**şu**

enflasyonu çözün artık” denilemiyor; ama kur artışları ve bozulan fiyatlama davranışı sonucu yükselen enflasyona bağlı olarak artan faizler için bankalar “**sorumluluk bilinci eşliğinde**” davranmaya çağırılıyor.

Diğer taraftan faizlerin yükselme nedenlerinden biri Hazine'nin nakit açığının büyümesi; bunun da bir nedeni de ertelenen sosyal güvenlik primleri. Hazine nakit açığı ise borçlanmanın kabaca yüzde 50 artınlmasıyla kapatılıyor. Faiz yükseliyor. Sonra hem siyasetçiler, hem de oda başkanları faizlerden şikayet ediyorlar.

BIS verilerine göre, Türkiye'de finans dışı özel kesimin (şirketler ve hane halkı) borç servisi oranı yüzde 14'e ulaşmış durumda. Bu son 15 yılın en yüksek seviyesi. Özel kesimin, yükselen enflasyon ve Hazine borçlanması veri iken bunun yapay biçimde aşağı düşürülmesini talep etmesi yeni krizleri getirir. Talep edilmesi gereken enflasyonun düşürülmesi ve bu borç servisini yapılabilir kılabilecek sürdürülebilir yüksek bir ekonomik büyümedir. Bunun da; yapay zorlama faiz indirimleriyle, seçime dönük hedefleri olan ekonomi politikasıyla, kutuplaşmış bir siyasi ortamda, hukukun askıda olduğu OHAL ortamında sağlanması zor. Ama unutmayalım; son 10 yılda alınan borçlar, faizi ne olursa olsun vadesi geldikçe ödenecek.

FİNANS DIŞI ÖZEL KESİM (*) BORÇ GERİ ÖDEME ORANI (Üçer aylık)

